

ДО ОРНИТОФАУНИ ДОЛИНИ р. СНОВ (ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ)

В.М. Грищенко, Є.Д. Яблоновська-Грищенко, Н.С. Атамась,
В.В. Негода, О.О. Потапова, О.П. Шкрабалюк

To the ornithofauna of the Snov river valley (Chernigiv region). - V.N. Grishchenko, E.D. Yablonovska-Grishchenko, N.S. Atamas, V.V. Nehoda, O.A. Potapova, A.P. Shkrabalyuk. - Berkut. 9 (1-2). 2000. - Data were collected during an expedition on 2-12.07.2000. The Snov is a right tributary of the Desna river. Materials on some rare, uncommon and typical species are presented. [Ukrainian].

Key words: Chernigiv region, the Snov river, fauna, rare species.

Address: V.N. Grishchenko, Kaniv Nature Reserve, 19000 Kaniv, Ukraine. e-mail: vitaly@aquila.freenet.kiev.ua.

Матеріал для даного повідомлення був зібраний під час експедиції на двох байдарках 2-12.07.2000 р. Всього пройдено близько 110 км по Снову (фото 1) від російського кордону вище с. Гірськ до впадіння в Десну і далі 21 км по Десні до Чернігова (Щорський, Городнянський та Чернігівський райони).

Під час експедиції проводилось періодичне обстеження луків у пошуках дїбровника (*Emberiza aureola*), але ніде він відмічений не був. За даними А.М. Полуди (особ. повід.), не спостерігався цей птах і вище по течії Снову в районі с. Єліне. Під час плавання вівся облік деяких птахів, що тримаються на руслі.

Чорноший норець (*Podiceps nigricollis*). 7.07 спостерігався на руслі Снову біля м. Щорс.

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). Вранці 3.07 один птах ширяв над лісом за заплавою Снову західніше с. Єліне. Пізніше тут же відмічена пара птахів, а згодом – знову поодинокий. Вдень чорний лелека був піднятий з невеликої затоки на основному руслі Снову неподалік від кордону з Росією. 5-7.07 поодинокі птахи і пара лелек неодноразово спостерігалися над лісом біля гир-

ла р. Турчанки (вище м. Щорс), а також над луками біля с. Гвоздиківка, куди вони літали годуватись. 9.07 один птах ширяв над луками між с. Макишин і смт Седнів. 11.07

Фото 1. Р. Снов вище с. Нові Млини. 7.07.2000 р.

Фото Є.Д. Яблоновської-Грищенко.

Photo 1. The Snov river near the village of Novi Mlyn.

4 чорних лелеки відмічені вже у заплаві р. Десни: вони кружляли над луками північніше с. Виблі Куликівського району.

Білий лелека (*C. ciconia*). Всього по Снову було зареєстровано 68 лелечих гнізд. З них 44,1 % побудовані на деревах (фото 2), 29,4 % – на стовпах, 23,5 % – на водонапірних баштах, 2,9 % – на будівлях. Успішність розмноження білого лелеки у 2000 р. в цілому по Україні була посередньою, але на Снові досить непоганою. Середня кількість пташенят склала 3,40 на

Фото 2. Гніздо білого лелеки в с. Гірськ. 2.07.2000 р.
 Фото Є.Д. Яблонівської-Грищенко.
 Photo 2. A nest of the White Stork.

успішну пару та 3,08 – на пару, що брала участь у розмноженні. Частка неуспішних пар становила 7,6 %. 2,1 % лелечих пар виростили по 1 пташеняті; 10,4 % – по 2; 43,8 % – по 3; 33,3 % – по 4; 10,4 % – по 5 (n = 48).

Велика біла чапля (*Egretta alba*). 7.07 один птах спостерігався на березі Снову вище с. Займище. 9.07 1 і 3 чаплі відмічені на луках біля с. Великий Дирчин.

Беркут (*Aquila chrysaetos*). 6.07 спостерігався над луками біля гирла р. Турчанки.

Підорлики (*A. clanga*, *A. pomarina*). 3.07 невизначений підорлик ширяв над лісом за заплавою Снову західніше с. Єліне. 9.07 один птах спостерігався у заплавних лісах на лівому березі Снову нижче с. Макишин. 10.07 можливо цей же підорлик літав над полями і пагорбами правого берега біля с. Макишин.

Орел-карлик (*Hieraaetus pennatus*). 5.07 один птах темної форми спостерігався над луками біля с. Старі Боровичі.

Зміїд (*Circaetus gallicus*). 2.07 один птах спостерігався біля південної околиці с. Гірськ. 4.07 зміїд зі змією в дзьобі відмічений над плавнями південніше с. Безуглівка. 7.07 поодинокий птах і пара спостерігалися над луками вище с. Займище. Піз-

ніше ще один зміїд літав біля с. Нові Млини. Птах поїдав у польоті змію, перехопивши її з лап у дзьоб. Через деякий час зміїд біля Нових Млинів спостерігався ще раз. 11.07 один птах зареєстрований на луках лівого берега Снову нижче с. Клочків.

Луговий лунь (*Circus pygargus*). Зустрічався протягом усієї експедиції. 3.07 самець відмічений над плавнями вище с. Гірськ. 4.07 вранці самець спостерігався на луках лівого берега навпроти с. Піщанка. У другій половині дня самець літав над луками біля с. Нові Боровичі. 6.07 самець спостерігався

на луках біля гирла р. Турчанки. 8.07 пара лугових лунів трималася на луках біля с. Смяч. Самець, піймавши якусь здобич, передав її у повітрі самці, вона понесла їжу в чагарники, очевидно, до гнізда. 9.07 пара відмічена біля с. Макишин. 11.07 самець спостерігався у заплаві Десни біля с. Підгірне.

Сірий журавель (*Grus grus*). За даними місцевих жителів, журавлі у невеликій кількості гніздяться в лісах між селами Старі Боровичі та Ількуча. Регулярно відмічаються їх крики на лісових болотах, спостерігалися “танці” весною на заболочених луках біля узлісся.

Малий зуйок (*Charadrius dubius*). На Снові спостерігався у 13 пунктах (18 особин). Густина населення становить 1,6 ос./10 км русла. Розподіл зуйків був нерівномірний. Більш-менш регулярно вони почали зустрічатися лише нижче м. Щорс, коли з’явилися піщані коси і обмілини. Вище Щорса, де Снов протікає переважно серед плавнів і заболочених берегів, малий зуйок був відмічений лише один раз – самець токував вночі 3.07 біля с. Жовідь.

Великий коловодник (*Tringa nebularia*). 3 птахи, а пізніше ще 2 і 1, відмічені 5.07 на луках вище с. Гвоздиківка.

Лісовий коловодник (*T. ochropus*). Лише у двох місцях спостерігалися поодинокі птахи: 3.07 – нижче с. Гірськ, 8.07 – вище с. Смяч.

Перевізник (*Actitis hypoleucos*). На Снові відмічений у 31 пункті (34 особини). Густина населення становить 3,1 ос./10 км русла.

Дупель (*Gallinago media*). 8.07 один птах був піднятий на луках вище с. Смяч.

Річковий крячок (*Sterna hirundo*). 2.07 один птах спостерігався над основним руслом Снову вище с. Гірськ. 3.07 пара відмічена біля с. Піщанка, пізніше – 3 птахи на дрогах над річкою. 4.07 два крячки спостерігалися нижче с. Жовідь. 7.07 один птах зареєстрований біля с. Займище.

Білощокій крячок (*Chlidonias hybrida*). 3.07 один птах спостерігався біля с. Піщанка. 9.07 два крячки пролітали вверх по течії Снову біля с. Великий Дирчин.

Голуб-синяк (*Columba oenas*). 6.07 один птах спостерігався біля узлісся поблизу від гирла р. Турчанки.

Голубий рибалочка (*Alcedo atthis*). На Снові рибалочки спостерігалися у 35 пунктах (по 1-2 птахи, всього 40 особин). Густина становить 3,2 поселення на 10 км русла.

Жовтоголова плиска (*Motacilla citreola*). Дорослий самець і виводок з 4 молодих птахів спостерігався 4.07 на лататті по краю русла Снову біля с. Нові Боровичі.

Сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*). 5-7.07 один птах неодноразово спостерігався у невеликому молодому сосняку на луках поблизу від гирла р. Турчанки.

Дрізд-білобровик (*Turdus iliacus*). Поодинокі співаючі самці відмічалися у чагарниках вздовж річки: 4.07 – нижче с. Нові Боровичі, 5.07 – біля с. Старі Боровичі.

Снігур (*Pyrrhula pyrrhula*). Вранці 5.07 позивки поодиноких птахів зареєстровані у двох місцях у лісі навпроти с. Старі Боровичі. 6.07 голос снігура зареєстрований на узліссі соснового лісу біля гирла р. Турчанки, трохи пізніше тут же відмічена пара птахів.

Просянка (*Emberiza calandra*). 4.07 один птах спостерігався біля північної околиці с. Піщанка.

Україна (Ukraine),
19000, Черкаська обл., м. Канів,
Канівський заповідник.
В.М. Грищенко.

Фауна і населення	Беркут	9	Вип. 1-2	2000	9 - 11
-------------------	--------	---	----------	------	--------

О ФАКТЕ ХИЩНИЧЕСТВА ГРАЧА НА ГОРОДСКИХ ЛАСТОЧКАХ

About predation of the Rook on House Martins. - I.R. Merzlikin. - *Berkut*. 9 (1-2). 2000. - In the city of Sumy (NE Ukraine) the attack of a Rook on a nest from colony of Martins was observed. The Rook took out one nestling and flew away. The nest has fallen. [Russian].

Под крышей 5-этажного дома в центральной части г. Сумы располагалась колония городских ласточек (*Delichon urbica*), состоящая из 13 гнезд. В полдень к одному из них, находящемуся на краю колонии,

подлетел грач (*Corvus frugilegus*), вцепился в гнездо лапами и попытался вытащить птенца. К нему тут же с криками устремились взрослые птицы. Грач схватил птенца и улетел. Когда он улетал, гнездо с находившимися в нем полуоперившимися птенцами рухнуло на асфальт.

И.Р. Мерзликін

Украина (Ukraine),
40034, г. Сумы,
пр-т М. Лушпы, 20/1, кв. 45.
И.Р. Мерзликін.